

Curry: Szabadság és stabilitás az alsó tagozatban

december 3, 2015

W.B. Curry: Hogyan egyeztethető össze a szabadság eszméje és a stabilitás és a folytonosság az alsó tagozat munkájában?

Beszélgetés egy képzelt Látogató (L:) és a Dartington Hall iskola vezetője W.B. Curry (C:) között

Education for Sanity (1947) c. könyv 4 fejezetének részlete

L: Utolsó beszélgetésünk után meglátogattam számos osztályt a alsó tagozaton (Junior School). A gyerekek könnyedsége és félelemnélkülisége a felnőttek jelenlétében megjegyzésre méltó volt. Nagy hatással volt rám az, hogy láttam, mennyire céltudatosak és tudják, hogy mit kívánnak tenni. Bármit is kritizálunk ebben az iskolában, azt nagy öröm látni, milyen boldogok és barátságosak a gyerekek. Ez a progresszív irányzat, amit ebben az iskolában látok sokat ígér a jövőnek.

C: Én is ezt hiszem. Gyakran gondolom, hogy a gyerekekkel kapcsolatos új hozzáállás az egyetlen, ami reményt ad ebben a szétzilált világban. Bármerre nézünk, a diktatórikus államokat kivéve, ez a mozgalom az utóbbi 50 évben előretört. Még mindig egy kisebbségi mozgalom, de jó néhány iskola jött már létre, amelyik ezt a gondolkodásmódot példázza. A haladó iskolákon kívül százszámra működnek iskolák az állami szektorban is, amelyekre hatással volt ez a mozgalom, és több ezer tanár törekszik arra, gyakran nagyon magányosan, kollégái ellenállásával dacolva, hogy ezt az új hozzáállást bevezesse. A New Educational Fellowship mozgalom sokat tett azért, hogy ez a elszigeteltség csökkenjen. Nem tudom, hogy

emlékszik-e H. G. Wells egy mondatára a Tűz nem alszik ki (The Undying Fire) c. Könyvéből: „Ebben a világban a bolondság és a gyűlölet képes az egészséges gondolkodást kikergetni a helyéből.” Bolondságból és gyűlöletből sok van az egészséges gondolkodás hangja azonban nagyon erőtlen. Talán az lenne a feladatunk, hogy ezt jobban hallhatóbbá tegyük.

L: Egészségre nevelés! Ez jól hangzik. De sajnós a kétségeknek és a kérdéseknek nincs ezzel vége. [...] Beszéljünk egy kicsit a „Fiatalok Iskolájáról”. Bizonyos szempontból semmi nem lehetne szebb ennél. Nagyon vidám a légkör. A gyerekek nagyon jól töltik ott az idejüket – bicikliznek, rolleroznak, vagy a homokozóban játszanak. De, hogy teljesen egyenesen kimondjam, nem hiszem, hogy túl sokat tanulnának. Mi a te véleményed a tanulásról?

C: Az akadémikus tanulásról beszélsz gondolom?

L: Igen. Ezért vannak gondolom a gyerekek az iskolában – és ezért fizetnek a szüleik?

C: Egy bizonyos pontig igen. De a mi gondolkodásunk a tanulóval kapcsolatban ennél szélesebb. A játék tanulásban betöltött szerepe ma már számos oktatással foglalkozó szakember számára világos. Az Oktatási Minisztérium hivatalos kiadványaiban is találkozni olyan megfogalmazásokkal, amelyek szerint a tanulás az aktivitással a tevékenységgel kapcsolatos. Egy fiatal gyerek mindig tanul megfigyeléseiből és tapasztalataiból. Tanul abból, hogy milyenek az emberek. Másokkal végzett tevékenységei során alakulnak első benyomásai arról, hogy mi igazságos és tisztességes. Miközben tárgyakkal a kezében játszik, megtanulja, melyen tulajdonságai vannak egyes anyagoknak. Minden pillanatban különféle információk érik, és ezek megmozgatják érzéseit és képzeletét. Az a régi elképzelés, hogy az igazi tanulás a könyvekből történik, egyáltalán nem felel meg a kisgyerekeknek, és érdekes módon semmilyen valóságalapja nincs. A hagyományos nézetek szerint ha egy gyereknek van egy nyula, amit táplál, akinek az életét huzamos ideig megfigyeli, nem jelenti azt, hogy tud valamit a nyúlról. Számukra csak az tudás, amit a gyerek a természet

ismeret órán tanult erről az állatról. Valójában az igazi nyúllal való találkozás sokkal realisabb és megfoghatóbb a gyerekeknek, és azt sokkal mélyebben tárolja is el. Az egész modern tendencia a fiatal gyerekekkel kapcsolatban arra mutat, hogy csökkenteni kell az akadémikus tanulás sebességét, és helyette olyan környezetet kell teremteni, amely lehetőséget ad arra, hogy a gyerek tapasztalataiból és tevékenységeiből, elsősorban kreatív tevékenységeiből tanuljon. A tanulás és a játék közötti különbség a fiatal gyerekek agyában nem létezik. Ezt sokan azért nem veszik észre, mert a fiatal gyereket könnyű olyan tevékenységekre ösztönözni, amiben olyan dolgokat tanulnak meg engedelmes papagáj módjára, amit valójában nem is értenek. Olyan témákkal kapcsolatban is, rá lehet venni őket, arra hogy megtanuljanak és vissza is mondjanak bizonyos dolgokat, amiről nincsenek tapasztalataik azokat. Elmondják ugyan a helyes választ, amelyet azonban nem értenek. Azt gondolom, hogy olyan dolgokat mondanak fel, ami mögött nem áll konkrét ismeret, kép, tapasztalat. Töltik a fejüket haszontalan és félig értett szó-szeméttel, és amelyet sok felnőtt a tudás jelének tekint. Ez nagyon igaz a politikára is. Ez egy romboló intellektuális erő, sokkal rosszabb, mint az igazi tudatlanság. Azt gondolom, hogy a túl korai akadémikus tanulás gyakran produkálja ezt a szokást. Ezért az a véleményem, hogy sokkal kisebb veszélyt rejt ha túl későn kezdik a könyv alapú tanulást, mint túl korán.

L: Biztosan van egy jó középút.

C: Természetesen, de ezt nem mindig találjuk meg.

L: Szerinted milyenek a jó középút jellemzői?

C: Elsősorban az étvágy. Nem igaz az, hogy a gyerekek tudatlanok akarnak maradni. Valamikor 10 éves korukig a legtöbbjük bele akar fogni valamilyen komoly szellemi munkába. Ezt támogatnunk kell, feltéve, ha ugyanakkor tudatában vagyunk a korábban említett veszélynek.

L: Alkalmaznál-e nyomást?

C: Alkalmilag igen, két vonatkozásban is: Lehet a közeledben egy könyvmoly gyerek, aki az olvasásb menekül, mert nem képes

a többiekkel együtt lenni, és úgy érzi a praktikus képességeinek kívánnivalót hagynak maguk után. Ennek a gyerekek szüksége van segítségre, és ezért hálás is lesz. Tapintatos nyomás ebben az irányban, ami segíti, hogy félelmeit legyőzze, nagyon is kívánatos. A másik oldalon is így van ez. Egy tárgyi tudásban lemaradt gyereke szégyellheti ezt, és a könyvk, és az osztály munkájával szembeni közönybe menekü ilyen gyerekek is szüksége lehet segítségre, amit talán csak némi nyomás hatására fogad el, amiért azonban végül ő is hálás lesz. Szeretne felzárkózni, de ezt nem fogja bevallani. Ha nem teszünk semmit, akkor a dolgok egyre rosszabbra fordulhatnak.

L: Ettől a két kivételtől eltekintve te hiszel a szabadságban?

C: Igen. Azt gondolom, hogy a gyerekeknek meg kell legyen az az érzésük, hogy azért tanulnak, mert a tanulást választották. Túl sok ember gondolja úgy, hogy a progresszív iskolákban mi arra biztatjuk a gyerekeket, hogy egész életüket a pillanatnyi kívánságokkal elmúló impulzusokkal, rövid idő alatt elérhető győzelmekkel töltsék ki. Amikor azt mondjuk, hogy a gyerekek azért tanulnak, mert tanulni akarnak, akkor a legtöbben arra gondolnak, hogy mi ez alatt a pillanatnyi kívánságokat és a közvetlen örömeiket értjük. Ez nem igaz, és a legtöbb gyerek nem lenne hálás azért, ha ez igaz lenne. Ők kialakítanak magukban egy céltudatosságot, ami azt jelenti, tudják mit kell tenniük azért, hogy valamilyen célt elérjenek. És szívesen veszik, ha valaki segít abban, hogy ezek a dolgok még világosabbak legyenek bennük. Mindezeket egy kilenc éves gyerekkel meg lehet beszélni, és azt is persze, hogy mit kell tenni ahhoz, hogy vidám dolgokat éljen meg. Egy pszichológiai igazság van a mögött a történet mögött, amiben a progresszív iskolába érkező gyerek azt mondja: Ma azt kell csinálnom, amit akarok? Ebben a történetben az akarom szó mögött a rossz értelmű akarat bújik meg, amiről korábban beszéltünk. Ha a gyerek egy csoport tagja, amelyik a hétre egy tervet készített, egy tervet, amelyet önkéntesen találtak ki, és amelynek teljesítése folyamatos erőfeszítést követel a csoport tagjaitól, akkor azért fog az iskolába menni, mert ezt akarta,

és biztosan nem fog panaszkodni. A fiatal gyerekek idejük nagy részében a jelenben élnek. De egy idő után a folytonos erőfeszítés és a célok utáni törekvés szükségessé válik ahhoz, hogy boldogok legyenek, bár ennek időpontja különböző lehet.

L: Hogyan egyezteted ezt össze a szabadsággal? Ha kell lennie egy „folytonos erőfeszítésnek és a célok utáni törekvésnek” – és én ezzel teljesen egyetértek – akkor gyerekek nem mászkálnak az órákról ki-be. Semmit nem lehet akkor tisztességesen megcsinálni, és mindenki csak frusztrált lesz.

C: Tapasztalatunk szerint, gyakorlatilag minden gyerek idővel rájön a folyamatos tanulásra szüksége van, és szeretne is tanulni. Azokon kívül is, akik számára a tudás gyönyör.

L: Bocsásson meg, ez nem egy kisebbség?

C: Erre azért gondolsz, mert a mai felnőttekből indulsz ki. Legnagyobb részük elvesztette a természetes kíváncsiságát, mert túl korán kényszerítették arra, hogy órákig a padban üljön és a nem megfelelő dolgokat tanulja. A mai modern iskolák azt bizonyítják, hogy a tanulásban örömet lehet találni, legalábbis az idő egy részében. [...]

A tanulásban örömet lelő gyerekeken kívül, a többiek is irigylik a felnőttek és a többi gyerek tudását, és szeretnének felnőni. (Csak a felnőttek gondolják, hogy gyerekek lenni olyan csodálatos.) Így ambíciókat alakítanak ki. Ezek miatt a legtöbbször, korábban vagy később úgy dönt, hogy rendszeresen munkálkodik majd. Akkor kevésbé valószínű, hogy ezt a döntést hozzák, ha a gyerekekben korábban ellenállást alakítottak ki a túlzott nyomás alá helyezéssel szemben. Hozzánk számos ilyen gyerek érkezik. Ezért, ha szabadságot kapnak, akkor inkább azt választják, hogy nem tanulnak.

L: És itt megkapják ezt a lehetőséget?

C: Igen. Csak így tudják felfedezni azt, hogy mit is akarnak valójában. Ugye nagyon fontos az, hogy kitaláljuk azt, hogy mit is szeretnénk csinálni, hogy egy őszinte életet és ne egy másodkézbeli életet éljünk.

L: Igen értem az érvelést, és szimpatizálok is vele. Persze,

hogy jobb azt tenni, amit valóban eldöntöttünk, hogy csinálni akarunk. De ez nem válaszol arra a kérdésre, hogy mi is legyen a problémával, ami abból ered, hogy ki be lehet mászkálni az osztályba, és ezzel lerombolni a folyamatos tanulás lehetőségét.

C: Igen most ehhez a kérdéshez szeretnék valamit mondani. Először szerettem volna azt a két megfontolást elmondani, amik egymással bizonyos mértékig ellentétben állnak. Egyik oldalon ott van a szabadság eszméje. Azt szeretnénk, hogy a gyerekek azért legyenek az osztályban, mert ott szeretnének lenni, és nem azért, mert félnek máshol lenni. A döntés, hogy tanulni akarnak, az ő döntésük kell legyen, nem a miénk. A mi feladatunk biztatni őket, segíteni, lehetőségeket felkínálni. Másrészt ott van az a másik tényező, amire te is hivatkozol, hogy nem érhető el hatékony eredmény, ha nincs valami stabilitás és folyamatosság az osztálybeli munkában. Ha mindenki ki be sétál akkor pontosan ez történik. Ha ezt túl sokszor megengedjük, akkor feláldozzuk azokat, akik valóban dolgozni akarnak azokért akik ezt nem akarják, és a szabadság elvében semmi nem igazolja ezt az áldozatot

L: Ez valóban egy nagy dilemma. Mi a megoldás?

C: Különféle megoldásokkal kísérleteztünk, amik megpróbálták ezt a két szempontot összeegyeztetni. Végül is lehetőséget adtunk a gyerekeknek, hogy egy határozott időszakra eldöntse mit akar. Az alsó tagozat első éveiben, volt egy olyan szabályunk, hogy a gyerek távol lehetett az osztály foglalkozásaitól, amikor csak akart, de ennek időszaka nem lehetett kevesebb, mint egy hét. Bizonyos szempontból ez igen jól működött, és én számos, azóta már felnőtt tanítványunktól hallottam, milyen nagyszerű rendszer volt ez. Ahogy elmondták nekünk, ennek eredményeképp a tanulók kétszer is meggondolták, hogy éljenek-e ezzel a lehetőséggel, és ezzel megakadályoztuk azt, hogy pillanatnyi impulzusok hatására döntsenek. Akik azonban ezt kívánták, megkapták a szabadságot ettől a rendszertől. Ők, ha úgy adódott, akár hetekig is távol voltak. Ez arra is rámutatott, hogy alig volt ilyen gyerek, aki folyamatosan mellőzni akarta az osztályban való munkát. Sokan, kipróbálták

a heti szabadságot, de a későbbiekben nem éltek újra vele. Emlékszem egy olyan nyári trimeszterre, amikor soha senki nem hiányzott. Ebben a trimeszterben nem voltak új gyerekek az iskolában. Csak az újonnan érkeztek gondolták úgy, hogy szabadnak lenni egy olyan vicces dolog.

L: Vajon a gyerekek, akik az egyheti örömtúra után visszatértek nem maradtak le az anyagban, és nem váltak ezért zavart keltőkké?

C: Túl sok jelentőséget tulajdonítanak ennek a kérdésnek. A helyzet nem különbözik attól, amikor egy gyerek betegség miatt van távol, tanároknak mindig is figyelni kell ilyen esetben. Mindenesetre a mi alsó tagozatunkban a gondoskodás annyira egyéni, hogy a dolog nem jelentett problémát.

L: Ha ez a rendszer ilyen jól működött, akkor miért adtátok fel?

C: Azért mert sok gyerek számára ez úgy tűnt, mint valami büntetés, ami nem volt a mi szándékunk. Különösen a kisebbek számára egy hétre előre látni még nehézségekbe ütközik, és így nem tudták végiggondolni, hogy mit is jelent ez a döntésük. Ha a harmadik napon keserűen megbánták, és azt kérték, hogy visszatérhessenek, akkor az elutasítás úgy értelmezték, mint egy büntetést. Mintha a tanár azt mondta volna neki: Most megtanulod, hogy ne vedd igénybe ezt a lehetőséget. Másodsorban ez a heti kimaradás azt jelentette, minden tevékenységből kimaradnak. Nem lehetett válogatni, és csemegézni. Nincs matek, akkor nincs műhely sem. Ahogy azt előre kellett volna látnunk, a kedvesebb tantárgyak voltak a csalik, amikkel a kevésbé kedveltekre is rávették a diákokat. Mint a desszert és a főzelék esete, ahogy a napokban emlegettük.

L: Értem, mire gondolsz. De azt kell mondanom ennek az ellenérvnek a súlyát ki lehet egyensúlyozni- Természetes, hogy ti azt szeretnétek, hogy a gyerekek az egész tananyagot elsajátítsák, de azért nagyon egészséges lehet, hogy egy gyerek úgy dönthessen, hogy a tanulással szemben érzet ellenérzését egy hét szabadságra változtassa. Vajon nem jogos-e a tananyag szórakoztatóbb részeit úgy felhasználni, hogy

azok arra szolgáljanak, hogy a szükséges, de unalmas részeket, mint például az egyszeregy tanulását elviselhetőbbé tegye? Nem vagytok-e túlzottan puritánok ebben a kérdésben? Azt gondolom, sok érv szólt a rendszeretek mellett.

C: Lehet, hogy igazad van. Be kell vallanom, hogy az alsó tagozat tanári kara nem volt egyhangúan a rendszer eltörlése mellett. Néhányan közülük később vissza is kívánták ezt a rendszert. Mégis jobb, ha az unalmas dolgokat azért tanuljuk meg, mert belátjuk, hogy azok szükségszerűek, és ezt egyre inkább úgy találtuk, hogy erre lehetőség van. Az alsó tagozat mai tanári kara azt mondaná, hogy a szabadság elve működik, és hogy a szabadságtól való félelem túl sok korlátozáshoz és uniformizáláshoz vezet, és ha kipróbáljuk, láthatjuk, hogy ezek nélkül is lehet élni. Egyre inkább úgy találtuk, hogy a tanár, aki ismeri a rá bízott gyerekeket, és velük baráti viszonyban van, képes olyan rugalmas, egyéni, tervet összeállítani, ami mindkét említett elvet kielégíti.

L: Mi történik a gyakorlatban? A gyerekek vajon az órákon vannak, vagy az órákon kívül?

C: A válasz az életkorral változik. A legkisebbek akik éppen most hagyták el az óvodát, a tanárral maradnak, mintha azt mondanák, hogy szükségük van az általa nyújtott védelemre és biztonságra, és követik a tanár irányítását. Azután egy olyan periódus következik, amikor kifejezik függetlenedési vágyaikat, ekkor, 7 és 9 év között, jó adag az iskolán kívüli tevékenység van. Sok gyerek követi a saját maga által fontosnak tartott tevékenységet. Sok ilyen tevékenység folyik csoportosan is. Ez után a szakasz után egyre kevesebb „iskolán kívüli” tevékenység van. Ez alól az újonnan jöttek kivételek. Akik már hosszabb idő óta az iskolában vannak, egyre inkább tudatába kerülnek annak, hogy egy adag konvencionális tanulásra szükség lesz, és érdekesebbé válik számukra az, amit könyvekből lehet tanulni. Az iskolánk középső szakasza a felső tagozatban a tevékenységek kavalkádja. Ekkorra tényleg tanulni akarnak, és nincs bennük ellenállás, mert nem kényszerítették őket korábban. Amikor egy ünnepnapot bejelentettünk az alsó

tagozat legnagyobb csoportjában, akkor egy kivételével mindenki bosszankodott, hogy így érdekes órákról maradnak le. Az egy, aki nem tiltakozott, egy tradicionális iskolából jött és azt mondta a többieknek: „Ne mondjatok ilyeneket a tanárok előtt, mert akkor a jövőben nem kapunk majd szünetet!”

L: Vajon nem volt-e bármelyik nap szabad, amikor ő ezt akarta?

C: Ami őt illeti ez igaz volt. A többiek rá is mutattak erre. A háttérben az állt, hogy a mamája éreztette vele, hogy bűnös, ha nem vesz részt az oktatásban. Egy hivatalos szünnap neki egy szabadidő volt, amikor nem kellett lelkiismeretfurdalást éreznie.

Kapcsolódó oldalak:

- Fóti Péter: Bill Curry és a Dartington Hall Iskola
- Bill Curry: A Dartington Hall iskola
- Curry: Miért nem osztályzunk és miért vagyunk a verseny ellen?